Actualisatie gegevens verdeelmodel Participatiewet 2017

seo economisch onderzoek

Amsterdam, september 2016
In opdracht van ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Actualisatie gegevens verdeelmodel Participatiewet 2017

Vaststelling van de voorlopige budgetten

Caren Tempelman
Sandra Vriend
Tom Smits

seo economisch onderzoek

SEO Economisch Onderzoek - Roetersstraat 29 - 1018 WB Amsterdam - T (+31) 20 525 1630 - www.seo.nl - secretariaat@seo.nl
ABN-AMRO IBAN: NL14ABNA0411744356 BIC: ABNANL2A - ING: IBAN: NL96INGB0004641100 BIC: INGBNL2A
KvK Amsterdam 41197444 - BTW NL 003023965 B01

"De wetenschap dat het goed is"

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2016-70

ISBN 978-90-6733-830-1

Copyright © 2016 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

Samenvatting

Voor de vaststelling van de voorlopige budgetten voor 2017 moeten de gebruikte gegevens in het verdeelmodel geactualiseerd worden. Dit rapport beschrijft deze actualisatie en de berekening van de gemeentelijke budgetten.

SEO Economisch Onderzoek heeft in samenwerking met Atlas voor gemeenten het verdeelmodel voor de bijstand doorontwikkeld. Dit heeft geresulteerd in een nieuw verdeelmodel voor 2017. De belangrijkste verandering voor model 2017 ten opzichte van 2016 is de overstap naar integrale gegevens. Daarnaast is de keuze van verdeelkenmerken meer theoretisch onderbouwd en is de modelspecificatie herzien. Peildatum voor de gegevens tijdens deze doorontwikkeling was 1 januari 2014.

Voor de vaststelling van de voorlopige budgetten 2017 moeten gegevens gebruikt worden die zo actueel mogelijk zijn. Op deze manier wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen, waardoor (mogelijk) de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente verandert. De meeste gegevens die gebruikt worden in het verdeelmodel kunnen geactualiseerd worden naar 31 december 2015. Het gaat hier om gegevens over huishoudsamenstelling, leeftijd, herkomst, uitkeringen, de potentiële nieuwe doelgroep (Wsw en Wajong), studenten en woonadressen. Bij de studenten is de peildatum de start van de inschrijving: 1 oktober 2015. Medicijngebruik kan geactualiseerd worden naar het jaar 2014. Voor gegevens over vermogen, woningen, zorggebruik en opleidingsniveau is geen recentere informatie beschikbaar. Daarnaast kunnen de regionale kenmerken meestal geactualiseerd worden naar 1 januari 2015.

Om het model nog verder te verbeteren is hiernaast een drietal aanpassingen gedaan. Zo is de doelpopulatie aangepast naar 18 jaar tot AOW-leeftijd, worden Wajongers ook meegeteld als ontvangers van een AO-uitkering en kan etniciteit verder uitgesplitst worden, zoals oorspronkelijk de bedoeling was. Het model is met deze aanpassingen herschat. De nieuwe gewichten vormen samen met het geactualiseerde bestand de basis voor de geactualiseerde bijstandskansen. Door deze bijstandskansen te vermenigvuldigen met het normbedrag van een huishouden volgt het objectieve budget voor een gemeente.

Vervolgens zijn drie budgetten berekend: een objectief budget dat volgt uit het verdeelmodel, het reguliere budget waarbij rekening is gehouden met uitgaven aan dak- en thuislozen, vergunninghouders en een historische component en een budget na overgangsregeling. In dit geval is het budget voor 2017 voor elke gemeente voor 25 procent (extra) gebaseerd op de historische lasten.

Inhoudsopgave

Samenvatting ..... **i**

1 Inleiding **1**

2 Actualisatie gegevens **3**
2.1 Actualisatie van kenmerken op huishoudniveau 3
2.2 Actualisatie van kenmerken op regioniveau 5

3 Geactualiseerde bijstandskansen **7**
3.1 Verbeteringen verdeelmodel 7
3.2 Resultaten herschatting 8
3.3 Geactualiseerde voorspelde bijstandskansen 13

4 Vaststellen voorlopige budgetten **19**
4.1 Objectief budget 19
4.2 Regulier budget 21
4.3 Budget na overgangsregeling 21

Literatuur **25**

Bijlage A Aanmaken geactualiseerd bestand **27**

Bijlage B Resultaten model met regionaal klantenpotentieel **31**

Bijlage C Exacte gewichten **37**

1 Inleiding

De afgelopen maanden is het verdeelmodel voor de bijstand doorontwikkeld. Voor de vaststelling van de voorlopige budgetten voor 2017 moeten de gebruikte gegevens geactualiseerd worden. Dit rapport beschrijft deze actualisatie.

SEO Economisch Onderzoek heeft in samenwerking met Atlas voor gemeenten het verdeelmodel voor de bijstand doorontwikkeld, zie Tempelman e.a. (2016) en Marlet e.a. (2016). Dit heeft geresulteerd in een nieuw verdeelmodel voor 2017. De belangrijkste verandering voor model 2017 ten opzichte van 2016 is de overstap naar integrale gegevens. Daarnaast is de keuze van verdeelkenmerken meer theoretisch onderbouwd en is de modelspecificatie herzien. Peildatum voor de gegevens tijdens deze doorontwikkeling was 1 januari 2014.[1]

Het verdeelmodel voorspelt voor ieder huishouden in Nederland een kans op bijstand. Deze wordt vermenigvuldigd met het normbedrag voor dat type huishouden (bijvoorbeeld alleenstaande, paar of jongere) om het voorspelde benodigde budget voor dat huishouden te berekenen. Het gemeentelijk budget volgt uit de som van de budgetten voor ieder huishouden in een gemeente.

Voor de vaststelling van de voorlopige budgetten 2017 moeten gegevens gebruikt worden die zo actueel mogelijk zijn. Op deze manier wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen, waardoor (mogelijk) de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente verandert. Het ministerie heeft SEO en Atlas gevraagd de gegevens in het verdeelmodel te actualiseren en de vaststelling van de voorlopige budgetten op de actuele gegevens te baseren. Het model wordt niet herschat op basis van de geactualiseerde data. De gewichten die volgen uit de schattingen op gegevens op 1 januari 2014 worden toegepast op de geactualiseerde gegevens. Naast de actualisatie van kenmerken, is er ook een aantal aanpassingen gedaan om het model verder te verbeteren. Dit rapport beschrijft de actualisatie en de aanpassingen.

[1] Voor een klein deel van benodigde gegevens waren geen cijfers voor 1 januari 2014 beschikbaar en is gekeken naar 2013, bijvoorbeeld bij zorg- en medicijngebruik.

2 Actualisatie gegevens

Dit hoofdstuk beschrijft welke gegevens in het verdeelmodel geactualiseerd kunnen worden en voor welke kenmerken geen recentere informatie beschikbaar is.

De budgetten voor de bijstand moeten op basis van zo actueel mogelijke gegevens worden vastgesteld. Op deze manier wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen, waardoor de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente verandert. Als een gemeente bijvoorbeeld een toename kent van mensen met een hoge bijstandskans (eenoudergezinnen, laagopgeleiden, allochtonen, enzovoorts), dan zou deze gemeente nadeel ondervinden als niet geactualiseerd wordt. De meest recente peildatum waarvoor een groot deel van de integrale gegevens beschikbaar is, is 31 december 2015.

2.1 Actualisatie van kenmerken op huishoudniveau

Tabel 2.1 geeft een overzicht van de gebruikte gegevens in het model en of deze geactualiseerd kunnen worden. De laatste kolom bevat de gebruikte (geactualiseerde) peildatum. Gegevens over huishoudsamenstelling (eenoudermoeder/vader, alleenstaande, paar, instellingsbewoner, overig huishouden of thuiswonend meerderjarig kind), leeftijd, herkomst, uitkeringen (AO, WW, bijstand), de potentiële nieuwe doelgroep (Wsw en Wajong), studenten en woonadressen kunnen vrijwel allemaal geactualiseerd worden naar 31 december 2015. Uitzondering hierop vormen de studenten, waarbij de peildatum de start van de inschrijving is: 1 oktober 2015. Een andere uitzondering is medicijngebruik, in dat geval betreffen de meest recente gegevens 2014.

Mensen die voorheen in de Wajong of Wsw konden stromen, vallen in 2017 (deels) onder de Participatiewet. Vanwege het gebruik van gegevens ultimo 2015 zitten deze personen, de nieuwe doelgroep, nog maar zeer beperkt in de cijfers. Dit vereist bijschatting voor 2017. Het bijschatten van de nieuwe doelgroep gebeurt op basis van nieuwe instroom in de Wajong of Wsw tot 31 december 2014. Dan wordt de meest actuele situatie gebruikt om de mogelijke omvang van de nieuwe doelgroep in 2017 in te schatten. Gebruik van gegevens over 2015 is niet mogelijk omdat er in dat jaar geen nieuwe instroom meer is geweest en de omvang van de nieuwe doelgroep voor 2017 dan te laag zou worden ingeschat.

Een aantal gegevens op persoons- of huishoudniveau kan niet geactualiseerd worden, omdat nog geen recentere gegevens beschikbaar zijn. Het gaat hier om zorgkosten, opleidingsniveau (HCI) en zelfstandigen op persoonsniveau en corporatiewoning en vermogen op huishoudniveau. Voor gegevens op persoonsniveau is gekeken naar het jaar waarop wel gegevens beschikbaar waren. Voor ieder persoon in een huishouden op 31 december 2015 wordt nagegaan of deze persoon in 2013 hoge zorgkosten had, GGZ-zorgkosten maakte of zelfstandige was. Personen die in 2014 of 2015 in Nederland zijn gekomen (bv door immigratie) zijn aan de referentiegroep (geen zorggebruik, onbekende HCI en geen zelfstandige) toegekend.[2] Voor deze personen is immers geen informatie

[2] Ruim 120.000 mensen zijn in 2014 of 2015 in de BRP ingeschreven en zijn ouder dan 18 jaar en jonger dan de AOW-leeftijd

beschikbaar. Daarna worden de kenmerken omgerekend naar huishoudniveau. Daarvoor wordt bijvoorbeeld het aantal personen in de doelpopulatie dat gebruikmaakt van GGZ-zorg gedeeld door het totaal aantal personen in de doelpopulatie in dat huishouden. Bij opleidingsniveau is aanvullend ook het opleidingsniveau van 18- en 19-jarigen op onbekend gezet. Deze mensen waren twee jaar geleden nog minderjarig en hadden vrijwel allemaal een lage opleiding omdat zij nog een opleiding volgden. Deze mensen zouden dan nu vaak onterecht als laagopgeleid worden geteld; inmiddels zal een groot deel van hen de opleiding hebben afgerond.

Tabel 2.1 Een groot deel van de gegevens kan geactualiseerd worden

Kenmerk	Actualisatie mogelijk?	Peildatum
Op huishoudniveau		
Huishoudsamenstelling (alleenstaand, paar, eenouder, etc.)	Ja	31 dec 2015
Persoonskenmerken	Ja	31 dec 2015
WW-uitkering	Ja	31 dec 2015
AO-uitkering	Ja	31 dec 2015
Student	Ja	1 okt 2015
Adressen van personen (om gemeente te bepalen)	Ja	31 dec 2015
Hoge zorgkosten en gebruik GGZ-zorg	Nee	Heel 2013
Medicijngebruik	Ja	Heel 2014
Human Capital Index	Nee	1 okt 2013 en 2009 t/m 2013
Corporatiewoning	Nee	1 jan 2014
Vermogen	Nee	1 jan 2014
Bijstand (bijstand, IOAW, IOAZ, etc.)	Ja	31 dec 2015
Zelfstandigen (correctie voor bijstand aan gevestigde zelfstandigen)	Nee	2013 en 2014
Wsw (bijschatten nieuwe doelgroep)	Ja	31 dec 2014
Wajong (bijschatten nieuwe doelgroep)	Ja	31 dec 2014
Op regioniveau		
Beschikbaarheid van werk	Ja	1 jan 2015
Werken onder je niveau	Ja	1 jan 2015
Aandeel laagstopgeleiden	Ja	1 jan 2015
Aandeel studenten	Ja	1 okt 2015
Aandeel WW in beroepsbevolking	Ja	Heel 2015
Regionaal klantenpotentieel	Ja	1 jan 2015
Overlast in de buurt	Nee	1 jan 2014
Aandeel bbv in wijk met veel niet-werkende werkzoekenden	Nee	1 jan 2014

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten.

Koppeling van niet-geactualiseerde gegevens op huishoudniveau (corporatiewoning en vermogen) is lastiger omdat daarbij inconsistenties kunnen optreden. Een huishouden kan van samenstelling gewijzigd zijn. Iemand die op 31 december 2015 alleenstaand is, kan op 1 januari 2014 nog een paar hebben gevormd. Het huishoudvermogen uit 2014 slaat dan op het vermogen van het paar. Om het huishoudvermogen eind 2015 in te schatten is allereerst voor iedereen in 2014 een persoonlijk vermogen berekend. Dit is gedaan door het huishoudvermogen in 2014 te verdelen over de volwassen huishoudleden (met uitzondering van thuiswonende meerderjarige kinderen). Het huishoudvermogen in 2015 is dan de som van de persoonlijke vermogens in 2014 voor de mensen

die op 31 december 2015 samen een huishouden vormen. Bijlage A beschrijft de berekeningswijze in detail.

Voor de corporatiewoning is dit probleem veel minder aanwezig omdat eind december 2015 wel het (unieke) adres van deze huishoudens bekend is. Dit adres wordt gekoppeld aan eigendomsgegevens uit 2014. Op deze manier kunnen veel woningen uit 2015 worden ingedeeld, maar wordt geen rekening gehouden met bijvoorbeeld verkoop van corporatiewoningen en dus een wijziging in de status van een object. Voor ongeveer 470.000 personen is de woonsituatie eind 2015 onbekend, tegenover 380.000 personen met onbekende woonsituatie in het oorspronkelijke analysebestand. De inconsistenties zijn klein. Bijlage A beschrijft deze in detail.

Er blijven huishoudens over waarvoor in zijn geheel geen gegevens beschikbaar zijn, bijvoorbeeld omdat zij alleenstaand zijn en in 2014 of 2015 zijn geïmmigreerd. Deze huishoudens kennen we toe aan de referentiegroepen (geen vermogen en geen corporatiewoning).

2.2 Actualisatie van kenmerken op regioniveau

Naast kenmerken op huishoudniveau, bevat het verdeelmodel ook kenmerken op gemeente- en buurtniveau om rekening te houden met de regionale arbeidsmarkt en buurteffecten die van invloed zijn op de kans op bijstand van een huishouden. Marlet e.a. (2016) bevat een uitgebreide beschrijving van deze kenmerken. De meeste van deze gegevens kunnen geactualiseerd worden, zie Tabel 2.1. De beschikbaarheid van banen in een gemeente, het aandeel werkend onder zijn niveau en aandeel laagstopgeleiden kunnen geactualiseerd worden naar 1 januari 2015. Bij werkend onder zijn niveau en aandeel laagstopgeleiden is hierbij gebruikgemaakt van extrapolatie, niet van een nieuwe jaargang van de brongegevens. Voor het aandeel studenten wordt 1 oktober 2015 de peildatum en het aandeel WW'ers in de beroepsbevolking betreft heel 2015.

De doorontwikkeling van het verdeelmodel voor budgetjaar 2017 heeft geleid tot een voorkeursmodel waarin het regionaal klantenpotentieel niet als verklarende factor is opgenomen. Reden hiervoor is dat er geen theoretisch verband is tussen centrumfunctie en de kans op bijstand. Deze factor is daarmee niet uitlegbaar. Ook uit de plausibiliteitanalyse bleek dat er geen significant verband bestaat tussen de centrumfunctie en de afwijkingen tussen voorspelde aantallen bijstandshuishoudens en werkelijke aantallen bijstandshuishoudens. De Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) geeft in haar advies echter de voorkeur aan een model met regionaal klantenpotentieel. Zij is van mening dat een model zonder de factor centrumfunctie het aantal bijstandshuishoudens in gemeenten met centrumfunctie te laag voorspelt, zie Rfv (2016). Het ministerie heeft SEO daarom gevraagd een model met en zonder deze factor door te rekenen. Het regionaal klantenpotentieel wordt geactualiseerd naar 1 januari 2015.

Een tweetal regiokenmerken wordt niet geactualiseerd omdat er nog geen recentere brongegevens beschikbaar zijn. Het gaat hier om overlast in de buurt en het aandeel van de beroepsbevolking dat woont in een buurt met relatief veel niet-werkende werkzoekenden (als proxy voor buurten waar werken niet de norm is).

3 Geactualiseerde bijstandskansen

Om het model nog verder te verbeteren is een drietal aanpassingen gedaan. Zo is de doelpopulatie aangepast naar 18 jaar tot AOW-leeftijd, worden Wajongers ook meegeteld als ontvangers van een AO-uitkering en kan etniciteit verder uitgesplitst worden, zoals oorspronkelijk de bedoeling was. Het model is met deze aanpassingen herschat. De nieuwe gewichten vormen de basis voor de geactualiseerde bijstandskansen.

3.1 Verbeteringen verdeelmodel

Naast de actualisatie van kenmerken, is er ook een aantal aanpassingen gedaan om het model verder te verbeteren. Het gaat om de volgende aanpassingen:

1. Doelpopulatie bijstellen naar 18 jaar tot AOW-leeftijd
2. Meetellen van Wajong bij AO-uitkeringen
3. Nadere uitsplitsingen van etniciteit

Daarnaast is nog een aantal kleine aanpassingen gedaan, bijvoorbeeld vanwege het gebruik van 31 december in plaats van 1 januari als de peildatum. De aanpassingen staan beschreven in bijlage A.

Doelpopulatie bijstellen naar 18 jaar tot AOW-leeftijd

In de ontwikkelfase behoorde iedereen die op 1 januari 2014 17 jaar of ouder is, maar de AOW-leeftijd nog niet heeft bereikt, tot de doelpopulatie. 17-jarigen hebben weliswaar geen recht op bijstand maar personen die op 1 januari 17 jaar oud zijn, worden gedurende het jaar 18. Vanaf dat moment hebben zij wel recht op bijstand. Deze groep is meegenomen omdat in de ontwikkelfase ook modellen zijn getoetst waarbij de bijstandsafhankelijkheid gedurende het jaar werd geschat.

Omdat uiteindelijk is gekozen voor een model waarbij de kans op bijstand aan het begin van het jaar wordt geschat, is het niet zinvol om de 17-jarigen nog mee te nemen.[3] De doelpopulatie bestaat daarom uit iedereen die op 1 januari 18 jaar of ouder is, maar nog niet de AOW-leeftijd heeft bereikt. Ten opzichte van de ontwikkelfase daalt het totaal aantal huishoudens op 1 januari 2014 met ongeveer 6.000.

Meetellen van Wajong bij AO-uitkeringen

In het verdeelmodel zijn indicatoren opgenomen voor de ontvangst van andere uitkeringen (WW en AO, uitgesplitst naar mate van arbeidsongeschiktheid). Deze mensen hebben geen recht op bijstand omdat zij een andere uitkering ontvangen (mits zij voldoende inkomen hebben). Bij de doorontwikkeling van model 2017 is voor het kenmerk AO-uitkering aangesloten bij model 2016 en model 2015. Mensen met een Wajong-uitkering telden daarbij niet mee als ontvanger van een AO-uitkering. Dit omdat Wajongers in de toekomst gedeeltelijk onder de Participatiewet zouden gaan vallen. Jonggehandicapten die duurzaam en volledig arbeidsongeschikt zijn, blijven echter recht houden op Wajong. Daarnaast behoudt de huidige groep Wajongers haar recht op Wajong, ook als zij niet volledig arbeidsongeschikt zijn.

[3] Peildatum voor de bijstand is overigens niet 1 januari maar 5 januari om te voorkomen dat administratieve correcties in de cijfers zitten.

Omdat Wajongers ook geen recht hebben op bijstand, is het beter om deze mensen ook mee te tellen bij de (niet-rechthebbende) mensen met een AO-uitkering. De nieuwe doelgroep van de Participatiewet zit nog maar zeer beperkt in de cijfers. Deze is daarom gedeeltelijk bijgeschat. Het bijschatten van de nieuwe doelgroep gebeurt op basis van instroom in het verleden in de Wsw en/of Wajong. Mensen die recent zijn ingestroomd in de Wajong en niet volledig arbeidsongeschikt zijn, worden verondersteld onder de verantwoordelijkheid van de gemeente te vallen. Zij worden dus niet meegeteld bij het kenmerk AO-uitkering. Het aantal huishoudens met een AO-uitkering neemt in het analysebestand hiermee met ongeveer 200.000 toe.

Nadere uitsplitsingen van etniciteit

Uit het literatuuronderzoek (zie Marlet e.a., 2016) is gebleken dat herkomst een belangrijke verklaring biedt voor de kans op bijstand. Het had de voorkeur in de doorontwikkeling om de groep niet-westerse allochtonen uit te splitsen naar land van herkomst (Turkije, Marokko, Suriname, de Nederlandse Antillen, Afrikaanse landen (o.a. Ghana en Somalië), Afghanistan, Irak en Syrië). Vanwege de complexiteit van de modellen was het echter niet mogelijk om al deze uitsplitsingen op te nemen en zijn sommige groepen samengevoegd (bv Suriname en de Nederlandse Antillen).

In de laatste fase van de doorontwikkeling is gekozen voor een relatief eenvoudig model (het reguliere logit model). Dat maakt dat de gewenste uitsplitsingen nu wel mogelijk zijn. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de manier waarop de kenmerken in de doorontwikkeling zijn opgenomen en de wijze waarop dit in de actualisatie gebeurt.

Tabel 3.1 Verdere uitsplitsing van herkomst mogelijk

	Doorontwikkeling	Actualisatie
Turkije	apart	apart
(Overig) Afrika	met Marokko, Ghana en Somalië	zonder Marokko, Ghana en Somalië
Marokko	bij Afrika	apart
Ghana	bij Afrika	apart
Somalië	bij Afrika	apart
Suriname	met Nl'se Antillen	apart
Nederlandse Antillen	met Suriname	apart
Afghanistan	apart	apart
Irak	apart	apart
Syrië	apart	apart
Overig niet-westers	apart	apart
Voormalig Joegoslavië	apart	apart
Overig westers	apart	apart

Bron: SEO Economisch Onderzoek

3.2 Resultaten herschatting

Omdat er aanpassingen zijn gedaan, is het model herschat (op het analysebestand met peildatum januari 2014). Tabel 3.2 bevat deze schattingsresultaten. Om te kunnen zien wat de effecten van de verschillende (grotere) wijzigingen zijn, bevat de tabel drie modellen. Het eerste betreft de schattingen uit de ontwikkelfase, zie ook Tempelman e.a. (2016). In het tweede model is de doelpopu-

latie aangepast en zijn de Wajongers meegeteld bij de AO-uitkeringen. In het laatste model is daarnaast ook etniciteit verder uitgesplitst. Het laatste model heeft inhoudelijk de voorkeur en geeft ook een betere verklaringskracht (laagste loglikelihood, BIC en AIC) dan model 2. Deze prestatiematen kunnen niet vergeleken worden met het model uit de ontwikkelfase omdat het aantal waarnemingen van invloed is op deze maten. De schattingsresultaten voor het model met regionaal klantenpotentieel staan in bijlage B.

De herschattingen geven coëfficiënten in dezelfde orde van grootte en met (bijna altijd) hetzelfde teken. De nadere uitsplitsing naar etniciteit heeft nauwelijks effect op de andere factoren. Voor de niet-rechthebbenden vallen drie kenmerken op: student in hh, AO-uitkering 15-80 in hh en AO-uitkering 80-100 in hh. In alle gevallen neemt de bijstandskans af ten opzichte van het model in de ontwikkelfase. Voor studenten komt dit doordat 17-jarigen uit de doelpopulatie zijn verwijderd. Zij studeren relatief vaak en een groot deel van deze 17-jarigen woonde nog bij de vader of moeder in een eenoudergezin. Deze gezinnen hebben een hoge bijstandskans. Voor de AO-uitkeringen speelt het meetellen van Wajongers een rol. De bijstandskans voor huishoudens waarbij minimaal één lid een Wajong-uitkering heeft, is lager dan voor huishoudens met een andere AO-uitkering.

Bij de typen huishoudens (alleenstaande, eenoudergezinnen, enzovoorts) is te zien dat de gewichten voor vrijwel elk type huishouden iets dalen. Dit hangt samen met de stijgende gewichten bij de leeftijdsklassen als gevolg van de wijziging van de referentiegroep (van 17 tot 20 jaar naar 18 tot 20 jaar). De referentiegroep heeft nu een lagere bijstandskans. Dit komt waarschijnlijk omdat thuiswonende 17-jarige kinderen in een eenoudergezin (met relatief hoge bijstandskans) niet meer tot de doelpopulatie behoren en dus ook niet meer in dit kenmerk meetellen. Hierdoor krijgen de andere leeftijdsklassen een hoger gewicht, bij gelijkblijvende bijstandsafhanklijkheid. Door de dalende gewichten bij huishoudsamenstelling, is het gewicht van de eenoudervaders met een kind tot vijf jaar of een kind van vijf tot twaalf jaar niet meer significant. Het gaat hier om zeer kleine groepen, respectievelijk ongeveer 4.000 en 15.000 huishoudens. Meest opvallend is de wijziging van teken bij instellingsbewoners. Nu Wajongers worden meegeteld als niet-rechthebbenden hebben instellingsbewoners een hogere kans op bijstand (in de ontwikkelfase was dit nog een lagere kans). Wajongers wonen relatief vaak in een instelling. Door niet te corrigeren voor het feit dat zij geen recht hebben op bijstand werd de bijstandsafhankelijkheid voor instellingsbewoners te laag ingeschat. De overige instellingsbewoners (zonder Wajong-uitkering) hebben juist een verhoogde kans op bijstand.

Bij de kenmerken voor allochtonen dalen de gewichten. Dit hangt weer samen met de stijgende gewichten bij de leeftijdsklassen: ieder huishouden heeft immers leden in die leeftijdsklassen. De nadere uitsplitsing naar etniciteit laat zien dat groepen die eerder samen waren genomen wel verschillende bijstandskansen hebben. Antillianen hebben gemiddeld een hogere bijstandskans dan Surinamers. Somaliërs hebben een hogere bijstandskans dan de andere Afrikanen. Zij hebben zelfs de hoogste bijstandskans van alle onderscheiden groepen. Voor Marokkanen is de bijstandskans gemiddeld lager dan die voor Afrikanen, maar wel hoger dan die van de Turken. De Ghanezen vallen op: hun bijstandskansen verschillen niet van die van autochtone Nederlanders zodra gecorrigeerd wordt voor kenmerken als huishoudsamenstelling, leeftijd, etc..

Tabel 3.2 Schattingsresultaten model 2017

Model 2017: kans op bijstand in huishouden	Model na ontwikkelfase	Model met: - doelpop 18-AOW - Wajong bij AO-uitk.	VOORKEUR Model met: - doelpop 18-AOW - Wajong bij AO-uitk. - Etniciteit uitgesplitst
Niet-rechthebbenden			
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	-2,2145***	-2,1257***	-2,1226***
Alleenstaande, vermogen tot € 5.000, overwaarde boven € 50.000	-0,8043***	-0,8460***	-0,8425***
Paar/eenouder, vermogen boven € 10.000	-1,6056***	-1,6051***	-1,6069***
Paar/eenouder, vermogen tot € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,6981***	-0,6812***	-0,6846***
Student (mbo/hbo/wo) in huishouden	-1,1648***	-1,4222***	-1,4290***
WW-uitkering in huishouden	-0,8403***	-0,9532***	-0,9499***
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in huishouden	-3,1615***	-3,4429***	-3,4280***
AO-uitkering (80%-100%) in huishouden	-3,2151***	-3,9695***	-3,9557***
Aanbodkant			
Alleenstaande	referentie	referentie	referentie
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	1,0309***	0,9874***	0,9945***
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,7270***	0,5610***	0,5729***
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	0,5556***	0,2847***	0,2920***
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,1101***	-0,1871***	-0,1834***
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	0,0946*	0,0052	0,0208
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	0,1021***	-0,0098	-0,0099
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,1652***	-0,4049***	-0,4023***
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-0,7845***	-0,8317***	-0,8320***
Paar, jongste kind 18-	-0,9908***	-1,1375***	-1,1260***
Paar, jongste kind 18+	-1,3993***	-1,4373***	-1,4307***
Paar zonder kinderen	-1,0039***	-1,0379***	-1,0341***
Instellingsbewoner	-0,2932***	0,2790**	0,2587**
Overig huishouden	0,2947***	0,3903***	0,4123***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,4089***	-0,3779***	-0,3490***
Leeftijd 17/18 tot 20 jaar in huishouden	referentie	referentie	referentie
Leeftijd 20 tot 25 jaar in huishouden	0,6022***	0,9065***	0,9183***
Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	1,0913***	1,4377***	1,4420***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	1,5442***	1,8359***	1,8523***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	1,8466***	2,0464***	2,0704***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	2,2062***	2,2960***	2,3252***
Corporatiewoning	1,2921***	1,4699***	1,4658***
Autochtoon	referentie	referentie	referentie
Allochtoon (Turks) in hh	0,4043***	0,2231***	0,2159***
Allochtoon (Surinaams of Antilliaans) in hh	0,5867***	0,4922***	n.v.t.
Allochtoon (Surinaams) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,4561***

Allochtoon (Antilliaans) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,5448***
Allochtoon ((overig)Afrika) in hh	0,8158***	0,6181***	0,6225***
Allochtoon (Marokko) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,4786***
Allochtoon (Ghana) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,0112
Allochtoon (Somalië) in hh	n.v.t.	n.v.t.	1,6052***
Allochtoon (Afghaans) in hh	1,2973***	1,0177***	1,0227***
Allochtoon (Irakees) in hh	1,5205***	1,2543***	1,2588***
Allochtoon (Syrisch) in hh	1,4825***	1,1366***	1,1489***
Allochtoon (Overig niet-westers) in hh	0,4047***	0,1771***	0,1789***
Allochtoon (Joegoslavisch) in hh	0,7199***	0,5594***	0,5581***
Allochtoon (Overig westers) in hh	-0,1819***	-0,3274***	-0,3245***
HCI onbekend	referentie	referentie	referentie
Lage HCI in huishouden	0,6513***	0,6141***	0,6386***
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-1,9108***	-2,1646***	-2,1298***
Aandeel laagst-opgeleiden in gemeente	0,9953	0,6202	0,7356
Zorgkosten boven de € 50.000 in hh	0,1450***	0,3150***	0,3106***
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,6862***	0,8116***	0,8166***
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,4821***	0,4777***	0,4742***
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,3286***	0,3640***	0,3674***
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,0405	0,5845***	0,5874***
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	referentie	referentie	referentie
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,2720***	0,3492***	0,3507***
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,3551***	0,4760***	0,4783***
Gebruik meer dan 8 medicijngroepen in hh	0,3992***	0,5840***	0,5871***
Vraagkant			
Werken onder niveau in gemeente	1,6082***	2,0170***	2,0871***
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	0,6416	0,3360	0,4121
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente	10,3698***	10,0590***	10,5004***
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-5,5441***	-6,1679***	-5,9409***
Buurteffecten			
Spreiding niet-werkende werkzoekenden in gemeente	0,3644***	0,4826***	0,4636***
Overlast in de buurt	1,1362***	1,1605***	1,1983***
Constante	-1,1488***	-0,8509*	-1,1721**
N	6.892.253	6.886.313	6.886.313
AIC	1.637.567	1.535.340	1.532.399
BIC	1.638.323	1.536.096	1.533.210
Loglikelihood	-818.728	-767.615	-766.141
GGAA	57,8	55,9	56,4

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%
Bron: berekeningen SEO Economisch Onderzoek.

Ook bij zorggebruik is duidelijk een effect te zien van het opnemen van Wajongers als niet rechthebbenden. Wajongers kennen een relatief hoog gebruik van medicijnen tegen psychose of bipolaire stoornissen. Hierdoor was dit kenmerk in de ontwikkelfase niet significant. Door te corrigeren voor het feit dat Wajongers geen recht hebben op bijstand, wordt duidelijk dat personen die medicijnen tegen psychose of bipolaire stoornissen slikken wel degelijk een verhoogde kans op bijstand hebben.

Plausibiliteit

Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van het voorspelmodel is in de ontwikkelfase het aantal voorspelde huishoudens in de bijstand volgens het model vergeleken met het daadwerkelijke aantal huishoudens in de bijstand. Dit is gedaan voor gemeenten die deels worden gebudgetteerd op basis van het verdeelmodel, oftewel de gemeenten met meer dan 15.000 inwoners. Tabel 3.3 laat de resultaten uit de ontwikkelfase en het voorkeursmodel uit de actualisatie zien (beide met peildatum 1 januari 2014).[4] De verschillen zijn klein, maar het nieuwe model presteert iets beter. De totale procentuele (absolute) afwijking in voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand is nu gemiddeld 8,8. In de ontwikkelfase was dat 9,0. Ook als gewogen wordt naar inwonertal of uitgavenaandeel zijn de afwijkingen nu kleiner.

De uitsplitsing naar gemeentegrootte laat zien dat deze daling vooral plaatsvindt bij de gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners. Daarnaast daalt de afwijking bij de kleinste gemeenten (tot 25.000 inwoners) iets en stijgt die licht bij gemeenten met 250.000 tot 50.000 inwoners en bij de grote vier gemeenten. Voor de grote vier gemeenten geldt dat bij twee gemeenten de afwijking stijgt en bij twee gemeenten de afwijking daalt.

Tabel 3.3 Procentuele afwijking tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens iets lager na aanpassing

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Model - doorontwikkeling 2017 1 jan 2014					Voorkeursmodel - actualisatie 2017 1 jan 2014				
	gem	min	max	# neg	# pos	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte										
15.000 – 25.000 inw (n = 102)	10,5	-40,9	47,4	58	44	10,0	-38,5	44,4	54	48
25.000 – 50.000 inw (n = 141)	9,1	-23,0	46,9	67	74	9,2	-22,6	46,8	65	76
50.000 – 100.000 inw (n = 44)	8,0	-13,1	38,0	13	31	6,9	-13,3	35,2	15	29
100.000 – 250.000 inw (n = 26)	5,4	-9,7	28,6	14	12	5,4	-10,2	26,5	15	11
minstens 250.000 inw (n = 4)	3,6	-7,6	-0,3	4	0	3,8	-8,8	-0,6	4	0
Totaal	9,0	-40,9	47,4	156	161	8,8	-38,5	46,8	153	164
Gewogen naar inwonertal	7,2	-40,9	47,4	156	161	6,9	-38,5	46,8	153	164
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,6	-40,9	47,4	156	161	5,4	-38,5	46,8	153	164

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeentelijke indeling 2014). De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

[4] Bijlage B bevat de tabel met het model inclusief regionaal klantenpotentieel.

3.3 Geactualiseerde voorspelde bijstandskansen

Het aantal huishoudens in de analysebestanden is van begin 2014 tot eind 2015 gestegen van 6.886.313 naar 6.972.251 huishoudens. Het gaat hierbij voor een groot deel om een toename in het aantal alleenstaanden. De totale bijstandsafhankelijkheid is ook gestegen: van 5,8 naar 6,1 procent. Dit laat zien dat het verstandig is om de budgetten te baseren op het geactualiseerde bestand. In dat geval wordt rekening gehouden met toename (of krimp) van bepaalde groepen huishoudens, die niet bij alle gemeenten hetzelfde zal zijn.

Om de voorspelde bijstandskans te berekenen worden de gewichten van het voorkeursmodel uit Tabel 3.2 vermenigvuldigd met de kenmerken in het geactualiseerde bestand.[5] Dit geeft voor ieder huishouden op 31 december 2015 een bijstandskans. Tabel 3.4 bevat het aantal huishoudens en de bijbehorende werkelijke en voorspelde bijstandskans, uitgesplitst naar achtergrondkenmerken. De voorspelde bijstandskansen sluiten over het algemeen goed aan bij de werkelijke bijstandskansen.

Er kunnen op twee manieren verschillen ontstaan. Enerzijds doordat de gewichten geschat zijn op een bestand op 1 januari 2014. Als de samenstelling van groepen na die tijd sterk gewijzigd is, dan kan dit leiden tot een afwijking tussen de voorspelde en de werkelijke kans. Een voorbeeld hiervan zijn de Syriërs. Deze groep is in omvang sterk gestegen (van 7.000 naar 20.000 huishoudens) en de bijstandskans is sterk toegenomen van 35,5 procent begin 2014 naar 60,5 procent eind 2015. Dit sluit aan bij de verwachtingen gezien de recente vluchtenlingenproblematiek: de nieuwe groep Syriërs is minder goed inzetbaar op de arbeidsmarkt. De voorspelde kans gaat uit van de samenstelling op 1 januari 2014.

Anderzijds introduceert de actualisatie zelf ruis die verschillen kan veroorzaken. Deze ruis ontstaat doordat niet alle gegevens geactualiseerd kunnen worden en dus verschillende peilmomenten worden gehanteerd. Dit komt bijvoorbeeld voor bij HCI, dat op opleidingsniveau is gebaseerd. Hierdoor worden meer mensen aan de groep HCI-onbekend toegekend en verandert de bijstandskans van mensen die wel zijn ingedeeld. Ook bij vermogen en overwaarde speelt dit. Doordat deze gegevens van 1 januari 2014 dateren en een fictief persoonlijk vermogen is berekend, kan het zijn dat mensen eind 2015 onterecht als niet- (of wel) rechthebbende worden gezien.

[5] We werken met afgeronde gewichten. Voor model 2016 zijn gewichten met 13 cijfers achter de komma gehanteerd. Dit jaar is ervoor gekozen om dit aantal te reduceren tot 7 cijfers achter de komma. Deze afronding heeft nauwelijks invloed op de verdeling: voor 96% van de gemeenten wijzigt het budget door afronding met maximaal 2 euro. Bijlage C bevat de gewichten met 7 cijfers achter de komma.

Tabel 3.4 Voorspelde geactualiseerde bijstandskans en werkelijke bijstandskans sluiten goed aan

	Geactualiseerd bestand (dec 2015)		
Variabele	**Aantal hh**	**Werkelijke bij-standskans**	**Voorspelde bij-standskans**
Totaal	6.972.251	6,1%	6,3%
Huishoudtypen			
Alleenstaande	1.941.647	10,6%	10,4%
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	73.476	32,9%	31,6%
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	114.995	26,1%	26,8%
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	114.474	20,1%	21,8%
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	113.919	16,7%	16,8%
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	4.264	16,3%	16,0%
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	15.896	9,9%	9,6%
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	27.172	7,2%	7,3%
Eenouder-vader, jongste kind 18+	43.344	5,3%	5,1%
Paar, jongste kind 18-	1.535.513	2,6%	2,6%
Paar, jongste kind 18+	410.279	1,8%	1,9%
Paar zonder kinderen	1.216.686	2,2%	2,3%
Instellingsbewoner	125.019	10,5%	11,8%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.226.462	2,5%	3,0%
Overig huishouden	37.628	7,4%	8,8%
Leeftijdsgroepen			
18 tot 20-jarige in hh	398.388	1,5%	1,4%
20 tot 25-jarige in hh	1.009.563	2,9%	3,6%
25 tot 30-jarige in hh	929.283	4,8%	5,0%
30 tot 40-jarige in hh	1.551.458	6,5%	6,4%
40 tot 50-jarige in hh	1.810.393	6,4%	6,5%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.258.604	7,6%	7,2%
Corporatiewoning	1.800.039	18,5%	18,3%
Niet-westerse allochtonen:			
met herkomst Turkije in hh	192.867	12,5%	12,7%
met herkomst Suriname in hh	212.831	12,9%	12,8%
met herkomst Ned. Antillen in hh	92.935	16,7%	16,6%
met herkomst ov Afrika in hh	105.796	20,3%	20,4%
met herkomst Marokko in hh	167.014	18,6%	18,5%
met herkomst Ghana in hh	13.844	16,7%	16,4%
met herkomst Somalië in hh	17.536	54,9%	55,3%
met herkomst Afghanistan in hh	21.664	27,1%	27,3%
met herkomst Irak in hh	28.333	36,6%	37,7%
met herkomst Syrië in hh	20.061	60,5%	45,4%
met overige herkomst in hh	232.825	10,3%	11,0%

Westerse allochtonen:			
met herkomst Joegoslavië in hh	45.252	13,4%	14,2%
met overige herkomst in hh	905.580	4,8%	5,3%
HCI			
HCI-laag in hh	2.299.889	14,4%	15,4%
HCI-midden in hh	3.829.505	2,6%	2,0%
HCI-hoog in hh	2.107.245	0,5%	1,0%
Gezondheidsindicatoren			
Zorgkosten boven € 50.000	22.338	14,9%	14,1%
Gebruik GGZ	488.928	15,0%	14,9%
Medicijnen voor verslaving	37.914	22,1%	21,4%
Medicijnen voor depressie	635.854	11,8%	11,3%
Medicijnen voor psychose/bipolaire stoornis	181.181	19,1%	18,4%
Medicijngebruik uit minder dan vier hoofdgroepen	6.368.532	5,1%	5,2%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	966.508	8,8%	8,6%
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	302.107	12,4%	12,0%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	77.753	15,6%	15,1%
Niet-rechthebbenden			
Alleenstaande, vermogen > € 5.000	748.669	2,4%	1,7%
Alleenstaande, vermogen t/m € 5.000, overwaarde > € 50.000	36.825	5,1%	4,5%
Paar, vermogen > € 10.000	2.766.683	0,7%	0,8%
Paar, vermogen t/m € 10.000, overwaarde > € 50.000	260.217	1,4%	1,6%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	988.157	1,0%	1,5%
WW-uitkering in hh	394.550	2,6%	2,6%
AO-uitkering 15-80% in hh	122.332	1,4%	1,5%
AO-uitkering 80-100% in hh	560.768	2,8%	2,5%

Bron: berekeningen SEO Economisch Onderzoek.

Plausibiliteit

Het verschil tussen het aantal voorspelde huishoudens in de bijstand op basis van de geactualiseerde gegevens en het daadwerkelijke aantal huishoudens in de bijstand op 31 december 2015 staat in Tabel 3.5. Deze tabel is gemaakt voor gemeenten die in 2017 deels worden gebudgetteerd op basis van het verdeelmodel. Dit zijn gemeenten met meer dan 15.000 inwoners op 1 januari 2016, het gaat in totaal om 314 gemeenten.[6] De totale gemiddelde (absolute) procentuele afwijking is nu 9,7. Deze is 0,9 procentpunt hoger dan bij de schatting omdat dan het peilmoment van de schatting en voorspelling exact op elkaar aansluiten. De verschuiving in de gemiddelde afwijking treedt over de hele linie op, ongeacht grootteklasse van de gemeente, maar is met name aanwezig bij de gemeenten met meer dan 250.000 inwoners en in mindere mate bij gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners. Er blijft gelden dan grotere gemeenten over het algemeen kleinere afwijkingen kennen dan de kleinere gemeenten.

6 Dit aantal wijkt iets af van het aantal in Tabel 3.3, omdat in die tabel gebruik is gemaakt van de gemeentelijke indeling 2014. In dat jaar werden 317 gemeenten (deels) gebudgetteerd.

Tabel 3.5 Modelafwijkingen na actualisatie iets groter omdat voor twee jaar later wordt voorspeld

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Voorkeursmodel - actualisatie 2017 31 dec 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 96)	11,1	-35,7	60,4	38	58
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	10,4	-21,9	46,6	60	80
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	7,5	-13,9	47,0	17	30
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	6,3	-7,7	33,0	13	14
minstens 250.000 inw (n = 4)	5,4	-8,7	3,6	3	1
Totaal (n=314)	9,8	-35,7	60,4	131	183
Gewogen naar inwonertal	8,0	-35,7	60,4	131	183
Gewogen naar uitgavenaandeel	6,7	-35,7	60,4	131	183

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeentelijke indeling 2017). De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

De afwijking tussen het voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens kan optreden doordat het model geschat wordt op gegevens met peildatum 1 januari 2014, terwijl voorspeld wordt op basis van geactualiseerde gegevens per 31 december 2015. Herschatten van het model op het geactualiseerde bestand biedt echter geen oplossing. De definities en peildata van variabelen in de ontwikkelfase zijn zodanig gekozen dat zo dicht mogelijk wordt aangesloten bij de relevante factoren uit de literatuurstudie. De actualisatieslag wordt gemaakt om zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de huishoudsamenstelling van gemeenten, en dus te corrigeren voor bijvoorbeeld een relatief sterke toename van het aantal alleenstaanden. Tegelijkertijd brengt de actualisatieslag ook verstoringen met zich mee, doordat alleen ten dele geactualiseerd kan worden. Zo treedt er ruis op in de meting van vermogens van huishoudens, de woonsituatie van huishoudens en de Human Capital Index, factoren die juist vrij grote gewichten krijgen in de voorspelling van het aantal bijstandshuishoudens. De ruis door de gedeeltelijke actualisatie leidt ertoe dat de gewichten minder 'schoon' geschat kunnen worden.

Niet actualiseren zou tot grotere afwijkingen leiden (zie Tabel 3.6). In dat geval wordt het aantal bijstandshuishoudens eind 2015 voorspeld op basis van de situatie begin 2014. De tabel laat zien dat de afwijkingen voor alle gemeenten toenemen van gemiddeld 9,8 wanneer wel geactualiseerd wordt naar 10,8 als niet geactualiseerd wordt. Het aantal gemeenten met een negatieve modelafwijking stijgt van 131 naar 251 gemeenten zonder actualisatie. Vooral de grotere gemeenten zouden nadeel ondervinden van niet actualiseren. Gewogen naar uitgavenaandeel stijgt de gemiddelde afwijking van 6,7 naar 8,6.

Tabel 3.6 Niet actualiseren leidt tot grotere afwijkingen

Afwijking voorspeld 2014 en werkelijk aantal huishoudens met bijstand 2015	Voorkeursmodel - actualisatie 2017 1 jan 2014 vs 31 dec 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 96)	12,0	-41,7	7,5	79	17
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	11,3	-29,5	25,3	108	32
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	7,8	-21,1	16,0	38	9
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	9,3	-16,5	19,3	22	5
minstens 250.000 inw (n = 4)	10,0	-17,4	-1,6	4	0
Totaal (n=314)	10,8	-41,7	25,3	251	63
Gewogen naar inwonertal	9,6	-41,7	25,3	251	63
Gewogen naar uitgavenaandeel	8,6	-41,7	25,3	251	63

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeentelijke indeling 2017). De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

Verschuiving in modelafwijkingen individuele gemeenten

Om in kaart te brengen in welke mate de modelafwijkingen voor individuele gemeenten verschuiven als gevolg van de actualisatie, geeft Tabel 3.7 een overzicht van de procentuele modelafwijkingen op basis van het oorspronkelijke analysebestand en het geactualiseerde bestand. 170 van de 314 gebudgetteerde gemeenten wisselen niet van klasse van de procentuele modelafwijkingen. 100 gemeenten schuiven één categorie omhoog of omlaag. Van de gemeenten die grotere verschuivingen kennen, is 70 procent een gemeente met minder dan 40.000 inwoners.

Voor 27 gemeenten geldt dat zij op 1 januari 2014 een positieve modelafwijking hadden, terwijl dat na de actualisatie negatief wordt. 9 van deze gemeenten zaten al dicht bij een afwijking van 0% vóór de actualisatie of hebben na actualisatie een afwijking die net onder nul komt. Andersom geldt dat 47 gemeenten een negatieve modelafwijking hebben op basis van model met peildatum 1 januari 2014, maar na de actualisatie een positieve afwijking kennen. Van deze 47 gemeenten zitten er 13 dicht bij een modelafwijking van 0% (ofwel voor, ofwel na actualisatie).

Tabel 3.7 Veelal gematigde verschuivingen in modelafwijkingen door actualisatie

		Modelafwijking voor actualisatie naar 2015			
		minstens -5%	-5% tot 0%	0% tot 5%	Meer dan 5%
Modelafwijking na actualisatie naar 2015	minstens -5%	54	10	5	3
	-5% tot 0%	20	20	14	5
	0% tot 5%	8	16	16	14
	Meer dan 5%	4	19	26	80

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De cijfers zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeentelijke indeling 2017). Er is gebruik gemaakt van een model zonder regionaal klantenpotentieel.

Tot slot kan gekeken worden naar verschuivingen bij de tien gemeenten met de meest negatieve modelafwijkingen en de tien gemeenten met de meest positieve modelafwijkingen vóór en na actualisatie. We kijken hierbij naar gemeenten met meer dan 40.000 inwoners. Er zijn vijf gemeenten die zowel voor als na de actualisatie in de top tien met meest negatieve afwijkingen terechtkomen. Van de vijf gemeenten die in 2014 wel in deze lijst staan en eind 2015 niet, belanden er vier in 2015 in de top twintig. Zij staan er dus niet ver vanaf. Van de vijf gemeenten die in 2015 wel in deze lijst staan en 2014 niet, stonden er twee in 2014 al in de top twintig en zat één daar nog net iets onder. De nieuwkomers die in 2014 verder van de top tien afstonden hebben een heel sterke groei van het aantal bijstandshuishouden doorgemaakt: in één gemeente is het aantal bijstandshuishoudens met ruim 30 procent toegenomen.

Voor de gemeenten met de meest positieve afwijking kan op dezelfde manier naar de stabiliteit worden gekeken. Zeven gemeenten die na actualisatie tot de groep gemeenten met de tien meest positieve modelafwijkingen behoren, deden dat ook al vóór de actualisatie. De drie gemeenten die in 2015 buiten de top tien vallen, zitten daar niet ver vanaf en eindigen in de top twintig of op plek 28. Van de drie nieuwkomers in 2015 komt er één uit de top twintig uit 2014 en stonden er twee daar wat verder vanaf. Deze gemeenten kenden in de jaren 2014 tot 2015 een zeer beperkte groei in het aantal bijstandshuishoudens: in één gemeente kromp het aantal bijstandshuishoudens zelfs. Over het algemeen blijken de uitschieters vrij stabiel, ook na de actualisatie van de gegevens naar 31 december 2015.

4 Vaststellen voorlopige budgetten

Dit hoofdstuk beschrijft de vaststelling van de voorlopige budgetten. Het gaat om het objectieve budget, het reguliere budget en het budget na toepassing van de overgangsregeling.

Er worden drie budgetten berekend:
- Objectief budget
- Regulier budget
- Budget na overgangsregeling

Al deze budgetten worden voor een model zonder en een model met regionaal klantenpotentieel berekend.

Op basis van het aantal inwoners op 1 januari 2016 wordt bepaald in welke mate de gemeente objectief wordt gebudgetteerd (m). Gemeenten met 40.000 of meer inwoners worden volledig objectief gebudgetteerd ($m = 1$). Bij hen worden de historische uitgaven niet meegenomen. Gemeenten met 15.000 of minder inwoners worden volledig historisch gebudgetteerd ($m = 0$). Bij gemeenten met 15.000 tot 40.000 inwoners wordt het budget deels historisch en deels objectief bepaald ($0 < m < 1$). De mate van budgettering wordt dan berekend door het aantal inwoners in de gemeente te verminderen met 15.000 en vervolgens te delen door 25.000.

4.1 Objectief budget

Het objectief budget volgens het model voor 2017 volgt door de voorspelde kans per huishouden in het geactualiseerde bestand te vermenigvuldigen met het normbedrag van 1 juli 2016. Hier is nog geen rekening gehouden met het feit dat sommige gemeenten slechts deels objectief worden gebudgetteerd.

Het model maakt gebruik van een breed scala aan normbedragen. In het verdeelmodel 2016 werd onderscheid gemaakt tussen twee verschillende normbedragen: een normbedrag voor alleenstaanden en een normbedrag voor paren. Hierbij kregen niet alleen alleenstaanden het normbedrag voor alleenstaanden toegekend, maar ook jongere alleenstaanden, alleenstaande ouders en personen in een instellingshuishouden. Het normbedrag voor paren werd in dit geval toegewezen aan alle paren, ongeacht hun leeftijd. De kostendelersnorm werd niet toegepast. Model 2017 sluit nauwer aan bij de werkelijkheid, doordat een veel groter aantal normbedragen wordt gehanteerd. Zo houdt het model rekening met het feit dat het normbedrag verschilt met de leeftijd van de partners in een paar en de leeftijd van een alleenstaande. Ook maakt het voor het normbedrag van een paar met één of beide partner(s) jonger dan 21 jaar uit of er ten laste komende kinderen zijn. Voor personen in instellingen gelden daarnaast andere normbedragen, de zogenaamde zak- en kleedgelduitkering. Tot slot is in model 2017 ook de kostendelersnorm verwerkt. Dit betekent dat personen die een woning delen met meerdere volwassenen van 21 jaar of ouder, een lager normbedrag per persoon in het huishouden ontvangen. In de praktijk blijkt het verschil tussen beide methoden beperkt. Bij 70 procent van de huishoudens is het normbedrag gelijk aan dat van een alleenstaande of een paar.

Een klein deel van de huishoudens is uit het analysebestand verwijderd omdat deze huishoudens inconsistenties bevatten, bijvoorbeeld omdat mensen binnen het huishouden op verschillende adressen wonen, een verschillend huishoudtype hebben, een paar bestaat uit meer dan twee partners, enzovoorts. Het gaat hier in totaal om ongeveer 1.000 huishoudens. Deze huishoudens zijn niet evenredig over gemeenten verdeeld. Om te voorkomen dat gemeenten geen budget krijgen voor deze huishoudens is aan deze huishoudens een normbedrag toegekend (rekening houdend met het aantal kostendelers) en dit normbedrag is vermenigvuldigd met de gemiddelde bijstandskans van een huishouden binnen die gemeente. Dit budget (in totaal € 1,6 miljoen) wordt bij het voorspelde budget van een gemeente opgeteld.

Het objectieve budgetaandeel per gemeente resulteert door het voorspelde budget te delen door het totaal aan voorspelde budgetten voor de gemeenten die gebudgetteerd worden in 2017 (gemeenten die deels gebudgetteerd worden, tellen nu nog als volledig gebudgetteerd). Tabel 4.1 geeft de herverdeeleffecten.[7] Dit is het procentuele absolute verschil tussen het budgetaandeel voor 2017 en het uitgavenaandeel in 2015. Deze vergelijking is niet helemaal zuiver. Allereerst bevatten de uitgaven 2015 ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen. Omdat het budget voor dak- en thuislozen buiten het model om wordt verdeeld, is deze component niet opgenomen in de budgetvoorspellingen die uit het model volgen. Dit zorgt voor een afwijking ten opzichte van de uitgaven in 2015 en vertaalt zich in een herverdeeleffect. In de volgende paragraaf wordt hier wel voor gecorrigeerd. Daarnaast gebruikt het model het normbedrag van 1 juli 2016 om budgetten voor 2017 te berekenen. De uitgaven 2015 zijn gebaseerd op de normbedragen die golden in 2015. De ontwikkeling in normbedrag is niet voor ieder type huishouden gelijk. Ook dit resulteert in een herverdeeleffect.

Tabel 4.1 Geen sterke wijzigingen in het patroon in de herverdeeleffecten na actualisatie

Herverdeeleffecten	**objectief budgetaandeel versus uitgavenaandeel 2015**				
	gem	**min**	**max**	**# neg**	**# pos**
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 96)	15,4	-33,4	54,5	23	73
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	13,7	-18,9	56,5	32	108
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	9,2	-14,2	52,8	10	37
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	5,8	-12,7	28,7	14	13
minstens 250.000 inw (n = 4)	10,9	-13,8	-7,0	4	0
Totaal (n=314)	12,8	-33,4	56,5	83	231
Gewogen naar inwonertal	10,6	-33,4	56,5	83	231
Gewogen naar uitgavenaandeel	9,1	-33,4	56,5	83	231

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2017. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt. Dat geldt ook voor de gemeenten die gedeeltelijk historisch worden gebudgetteerd, er is dus nog geen rekening gehouden met de historische component.

De herverdeeleffecten zijn vergelijkbaar met de gepresenteerde herverdeeleffecten in de ontwikkelfase, zie Tempelman e.a. (2016). Er is een lichte stijging te zien. Enerzijds verwachten we lagere

7 Bijlage B bevat de tabel met het model inclusief regionaal klantenpotentieel.

herverdeeleffecten omdat nu gebruikgemaakt wordt van exactere normbedragen, anderzijds resulteren grotere herverdeeleffecten omdat het peilmoment van de schattingen nu niet gelijk is aan het peilmoment van de voorspelling. Dit introduceert ruis. Ook nu geldt dat de herverdeeleffecten behoorlijk lager zijn dan die van model 2016. Toen was het totale gemiddelde herverdeeleffect 16,8.

4.2 Regulier budget

Het reguliere budget is het budget dat een gemeente toegewezen krijgt als er geen sprake is van een overgangsregeling. Dit budget bestaat uit vier delen[8]:

a. budget dat objectief wordt vastgesteld
   Dit is het budget dat volgt uit het verdeelmodel, gewogen met de mate van budgettering (de factor *m*).
b. budget dat is bepaald op basis van de historische lasten
   Dit budget wordt berekend op basis van de historisch gerealiseerde gemeentelijke lasten in 2015, waarbij rekening wordt gehouden met de groei of krimp van het aantal huishoudens tussen 1 januari 2015 en 1 januari 2016 in de gemeente. Dit resulteert in een budgetaandeel. Het historische budget volgt door vervolgens het budgetaandeel te vermenigvuldigen met de mate waarin historisch wordt gebudgetteerd (1 - *m*) en het totaal beschikbare macrobudget.
c. budget dat wordt verstrekt ten behoeve van uitkeringen aan dak- en thuislozen.
   Het budget voor dak- en thuislozen wordt bepaald aan de hand van de verhouding tussen de netto uitgaven van een gemeente aan deze doelgroep en de totale netto uitgaven van alle gemeenten aan uitkeringen op grond van de Participatiewet, de IOAW en de IOAZ. Dit budgetaandeel wordt gewogen met de mate van budgettering en vervolgens vermenigvuldigd met het totaal beschikbare macrobudget.
d. budget dat wordt verstrekt ten behoeve van uitkeringen aan vergunninghouders.
   Dit is budget dat een gemeente ontvangt ten behoeve van de uitkeringen aan vergunninghouders die in 2016 in een gemeente zijn gehuisvest. De individuele gemeente krijgt een aandeel van het hiervoor beschikbaar gestelde gedeelte van het macrobudget. Dit aandeel is gelijk aan het aantal gehuisveste vergunninghouders in die gemeente in de periode januari 2016 tot en met juli 2016 ten opzichte van het totaal aantal gehuisveste vergunninghouders in deze periode. Omdat het aantal gehuisveste vergunninghouders nog niet in de gehanteerde uitgavencijfers (over 2015) zit, gebeurt deze verdeling buiten de historische verdeling van kleinere gemeenten om. Er wordt dus niet gewogen met de mate van budgettering.

Het reguliere budget voor een gemeente is dan de som van deze componenten:

$$budget = objectief + historisch + dak/thuislozen + vergunninghouders$$

Voor een gemeente met minder dan 15.000 bestaat het budget dan alleen uit een historisch deel en een deel voor vergunninghouders.

4.3 Budget na overgangsregeling

Tot slot is er voor budgetjaar 2017 nog sprake van een overgangsregeling, omdat in 2015 is overgestapt op een ander model. Dit betekent dat het budget voor 2017 voor elke gemeente voor 25

8 Zie ook Besluit Participatiewet

procent (extra) gebaseerd is op de historische lasten. Het budget na overgangsregeling voor een gemeente is dan:

$$budget = 25\% * historisch + 75\% * (objectief + historisch + dak/thuislozen) + vergunninghouders$$

Ook nu vindt de verdeling van de vergunningshouders buiten de overgangsregeling plaats, omdat het aantal gehuisveste vergunninghouders nog niet in de gehanteerde uitgavencijfers zit. Voor de verdeling voor 2017 wordt immers gebruik gemaakt van de uitgaven in 2015.

Tabel 4.2 laat zien dat de herverdeeleffecten sterk dalen na berekenen van het reguliere budget en toepassen van de overgangsregeling. Dat is logisch omdat in het reguliere budget rekening gehouden wordt met de uitgaven aan dak- en thuislozen en de kleine gemeenten deels historisch worden gebudgetteerd. Daarnaast worden daarbovenop in de overgangsregeling alle gemeenten nogmaals deels historisch gebudgetteerd. Tot slot geldt dat Tabel 4.2 alle gemeenten bevat, ook degenen die niet objectief gebudgetteerd worden. Deze gemeenten hebben toch beperkte herverdeeleffecten omdat de verdeling van vergunninghouders buiten de historische lasten omgaat. In andere jaren kregen deze gemeenten een budget gelijk aan het historisch uitgavenaandeel en was het herverdeeleffect per definitie nul. Nu krijgen deze gemeenten daarbovenop een budget voor vergunninghouders. Het gaat hier om een gewenst herverdeeleffect. Tabel 4.3 toont het herverdeeleffect zonder het budget voor vergunninghouders.

In totaal daalt het gemiddelde herverdeeleffect, ook gewogen naar inwonertal of uitgavenaandeel daalt het herverdeeleffect sterk.

Tabel 4.2 Herverdeeleffecten dalen sterk ten opzichte van objectief model

Herverdeeleffecten	**budgetaandeel na overgangsregeling versus uitgavenaandeel 2015**				
	gem	**min**	**max**	**# neg**	**# pos**
Gemeentegrootte					
0 – 25.000 inw (n = 170)	4,4	-8,3	72,3	48	122
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	8,5	-13,6	42,9	29	111
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	7,2	-10,6	39,1	9	38
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	4,5	-8,3	21,8	13	14
minstens 250.000 inw (n = 4)	7,4	-9,4	-3,5	4	0
Totaal (n=388)	6,3	-13,6	72,3	103	285
Gewogen naar inwonertal	6,5	-13,6	72,3	103	285
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,9	-13,6	72,3	103	285

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2017. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het budget dat na toepassen van de overgangsregeling met 25% model volgt. Omdat het budget voor vergunninghouders buiten de overgangsregeling om wordt verdeeld, wijzigen de herverdeeleffecten licht bij wijzigingen in de macrobudgetten. De gepresenteerde herverdeeleffecten in de tabel gaan uit van een macrobudget van € 5,1 miljard en een budget voor vergunninghouders van € 100 miljoen.

Tabel 4.3 Herverdeeleffecten budget na overgangsregeling zonder budget vergunninghouders

Herverdeeleffecten	budgetaandeel na overgangsregeling excl vergunninghouders versus uitgavenaandeel 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
0 – 25.000 inw (n = 170)	1,9	-8,5	12,1	83	87
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	7,1	-13,1	34,4	34	106
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	6,9	-11,0	39,4	9	38
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	4,2	-8,4	22,2	13	14
minstens 250.000 inw (n = 4)	6,6	-8,9	-2,7	4	0
Totaal (n=388)	4,6	-13,1	39,4	143	245
Gewogen naar inwonertal	5,6	-13,1	39,4	143	245
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,3	-13,1	39,4	143	245

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2017. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het budget dat na toepassen van de overgangsregeling met 25% model volgt, excl de verdeling voor vergunninghouders.

Literatuur

Marlet, G., Ponds, R., Woerkens, C. van & Zwart, R. (2016). Individuele en regionale ongelijkheid. Atlas voor Gemeenten. Conceptrapport 3 maart 2016.

Rfv (2016). Advies verdeelmodel inkomensdeel Participatiewet 2017. Den Haag: Raad voor de financiële verhoudingen.

Tempelman, C., M. Lammers, S. Vriend en T. Smits (2016). Verdeelmodel inkomensdeel Participatiewet, SEO-rapport 2016-48, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Bijlage A Aanmaken geactualiseerd bestand

Aansluiting niet te actualiseren gegevens

Niet alle gegevens kunnen geactualiseerd worden. Vooral voor huishoudgegevens (vermogen en corporatiewoning) is dat lastig, omdat dan inconsistenties kunnen ontstaan doordat huishoudens van samenstelling wisselen. Een alleenstaande eind 2015 kan begin 2014 nog een paar hebben gevormd. Het vermogen slaat dan op het huishoudvermogen van het paar, niet van de alleenstaande. Om het huishoudvermogen eind 2015 in te schatten is allereerst voor iedereen in 2014 een persoonlijk vermogen berekend. Het huishoudvermogen in 2015 is dan de som van de persoonlijke vermogens in 2014 voor de mensen die op 31 december 2015 samen een huishouden vormen. De berekening gaat als volgt:

- Voor iedereen wordt een persoonlijk vermogen in 2014 berekend door het vermogen in 2014 te verdelen over de volwassen huishoudleden in 2014.
- Thuiswonende meerderjarige kinderen worden niet meegeteld omdat zij in de ontwikkelfase ook het huishoudvermogen als geheel hebben toegewezen gekregen. Het idee hierachter is dat het vermogen van de ouders van invloed is op de bijstandskans van de kinderen, zolang de kinderen thuis wonen. Gevolg is dat kinderen die in 2014 thuis woonden en in 2015 uit huis gaan, een vermogen van 0 meekrijgen. Het is niet bekend welk deel van het huishoudvermogen aan het kind zou moeten worden toegerekend, omdat we niet beschikken over persoonlijk vermogen.
- Vervolgens wordt het huishoudvermogen in 2015 berekend door het persoonlijk vermogen van de leden bij elkaar op te tellen in de samenstelling van 2015.
- Hetzelfde is gedaan voor de overwaarde. Dus voor iedereen is een persoonlijke overwaarde berekend en die is bij elkaar opgeteld in de nieuwe huishoudsamenstelling. Hierbij ga je er dus vanuit dat bij een paar dat uit elkaar gaat, beide de helft van de overwaarde krijgen.

Kanttekening bij deze methodiek is dat het persoonlijk vermogen (cq overwaarde) van mensen die sinds 2014 zijn uitgeschreven uit de BRP, danwel vanwege overlijden, danwel vanwege emigratie, niet meetelt. Bij emigratie is dit logisch, de veronderstelling is dat mensen hun persoonlijk vermogen meenemen. Bij overlijden is dat anders. In dat geval zal het vermogen (na belasting) bij de erfgenamen belanden. In de gegevens is echter niet te zien wie er is overleden en wie dan de erfgenamen zijn. Ook geldt dat het vermogen evenredig wordt toegekend aan de huishoudleden, wat in de praktijk niet altijd zo zal zijn, bijvoorbeeld bij ongehuwde stellen of bij stellen die niet in gemeenschap van goederen zijn getrouwd.

Voor de woonsituatie van een huishouden is het unieke adresnummer eind december 2015 bekend. Met deze koppelsleutel kunnen veel woningen begin 2014 teruggevonden worden. Er blijven dan ongeveer 50.000 personen over in huishoudens met meerdere woonsituaties. Dat gaat om ongeveer 18.000 huishoudens. Ter vergelijking: in 2014 ging het om ongeveer 4.000 personen in huishoudens met meerdere woonsituaties. Het merendeel gaat om huishoudens die in de referentiegroep vallen.

Bijvoorbeeld omdat één persoon in een koopwoning woonde en één persoon in een reguliere huurwoning. Slechts bij 11 huishoudens (30 personen) valt ten minste één persoon binnen de referentiegroep (koopwoning) en ten minste één persoon niet (corporatiewoning). In dat geval is net als voorheen de woonsituatie van de referentiepersoon leidend.

Aanpassingen aanmaken geactualiseerd bestand

Naast de actualisatie van gegevens naar 2015 is ook een aantal aanpassingen gedaan in de definitie van variabelen ten opzichte van de doorontwikkeling. De hoofdtekst beschrijft de grootste aanpassingen (doelpopulatie van 18 tot AOW, Wajong meetellen, etniciteit nader uitsplitsten). Daarnaast zijn kleinere aanpassingen nodig geweest bijvoorbeeld omdat de peildatum verschilt (31 december versus 1 januari). Deze bijlage gaat in op de kleinere aanpassingen:

- Uitkeringsgegevens
  In het analysebestand werden uitkeringen die starten en eindigen op 5 januari buiten beschouwing gelaten. Voor de actualisatie worden geen mensen meer verwijderd voor wie de uitkering op de peildatum start en eindigt, omdat de einddatum in de bestanden is afgekapt op 31 december. Iedereen krijgt dus einddatum 31 december mee, ongeacht of de uitkering ook daadwerkelijk is geëindigd op 31 december. Voor de WW is daarnaast gebruikgemaakt van een door het CBS verbeterde versie van het bestand.
- Persoonskenmerken
  De persoonsgegevens bevatten geen geboortedag vanwege herleidbaarheid (wel maand en jaar). Voor de mensen die in januari geboren zijn is daarom een random geboortedag berekend. Het deel dat als geboortedag 1 meekreeg is op 1 januari een jaar ouder geworden. Voor de actualisatie is geen random geboortedag gegenereerd omdat iedereen op 31 december jarig is geweest of jarig is.
- Nieuwe doelgroep
  In de ontwikkelfase werd 75 procent van de 75 procent nieuwe doelgroep willekeurig aangemerkt als bijstandsontvanger. Vanwege het gebruik van 31 december 2015 als peildatum wordt hier in de actualisatie van afgeweken. Op 31 december 2015 is namelijk al een deel van de nieuwe doelgroep daadwerkelijk in de bijstand ingestroomd. Naar verwachting is dat 25 procent van de 75 procent nieuwe doelgroep. In het geactualiseerde bestand wordt daarom 50 procent van de 75 procent bijgeschat.
- Regionale kenmerken
  De beroepsbevolking in Schiermonnikoog wordt exact ingevuld en niet ingeschat op 500 (want missing op StatLine).
  Daarnaast wordt bij het berekenen van regionaal klantenpotentieel door Stata een onafgerond cijfer berekend. Stata maakt dan van 2,10 bijvoorbeeld 2,09999999. Dit ronden we af naar twee cijfers achter de komma, conform de originele data.
  Voor sommige buurten in 2015 ontbreekt overlast in 2014. In de ontwikkelfase zijn deze op nul gezet (ongeveer 1100 huishoudens), omdat de reden voor het ontbreken van de informatie een te klein inwonertal is. Aangezien de overlastcijfers niet geactualiseerd kunnen worden, kan het ontbreken van cijfers nu ook nieuwbouwwijken betreffen die in 2014 nog niet bestonden. Anderzijds kunnen bestaande buurten gesplitst zijn. Voor buurten met minder dan 100 huis-

houdens vullen we een nul in voor de overlastindex. Dat levert een vergelijkbaar aantal wijzigingen op ten opzichte van de ontwikkelfase (1350 huishoudens). Voor de overige buurten vullen we het gemeentelijke gemiddelde van de geobserveerde overlastindices in.

Bijlage B Resultaten model met regionaal klantenpotentieel

Schattingsresultaten

Onderstaande tabel bevat de schattingsresultaten voor een model met regionaal klantenpotentieel.

Tabel B.1 Schattingsresultaten model met regionaal klantenpotentieel

Model 2017: kans op bijstand in huishouden	**Model na ontwikkelfase**	**Model met: - doelpop 18-AOW - Wajong bij AO-uitk.**	**VOORKEUR Model met: - doelpop 18-AOW - Wajong bij AO-uitk. - Etniciteit uitgesplitst**
Niet-rechthebbenden			
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	-2,2148***	-2,1263***	-2,1233***
Alleenstaande, vermogen tot € 5.000, overwaarde boven € 50.000	-0,8024***	-0,8441***	-0,8402***
Paar, vermogen boven € 10.000	-1,6049***	-1,6044***	-1,6061***
Paar, vermogen tot € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,6959***	-0,6788***	-0,6819***
Student (mbo/hbo/wo) in huishouden	-1,1639***	-1,4212***	-1,4281***
WW-uitkering in huishouden	-0,8394***	-0,9522***	-0,9488***
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in huishouden	-3,1617***	-3,4430***	-3,4278***
AO-uitkering (80%-100%) in huishouden	-3,2153***	-3,9697***	-3,9557***
Aanbodkant			
Alleenstaande	referentie	referentie	referentie
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	1,0307***	0,9871***	0,9942***
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,7273***	0,5612***	0,5733***
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	0,5559***	0,2851***	0,2926***
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,1096***	-0,1867***	-0,1829***
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	0,0943*	0,0045	0,0202
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	0,1023***	-0,0096	-0,0097
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,1641***	-0,4036***	-0,4008***
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-0,7830***	-0,8301***	-0,8301***
Paar, jongste kind 18-	-0,9896***	-1,1363***	-1,1244***
Paar, jongste kind 18+	-1,3967***	-1,4345***	-1,4276***
Paar zonder kinderen	-1,0027***	-1,0367***	-1,0326***
Instellingsbewoner	-0,2930***	0,2789**	0,2583**
Overig huishouden	0,2952***	0,3908***	0,4131***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,4090***	-0,3780***	-0,3488***
Leeftijd 17/18 tot 20 jaar in huishouden	referentie	referentie	referentie
Leeftijd 20 tot 25 jaar in huishouden	0,6024***	0,9067***	0,9186***

Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	1,0920***	1,4386***	1,4429***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	1,5438***	1,8355***	1,8518***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	1,8454***	2,0451***	2,0691***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	2,2044***	2,2942***	2,3233***
Corporatiewoning	1,2933***	1,4712***	1,4674***
Autochtoon	referentie	referentie	referentie
Allochtoon (Turks) in hh	0,4022***	0,2206***	0,2130***
Allochtoon (Surinaams of Antilliaans) in hh	0,5799***	0,4849***	n.v.t.
Allochtoon (Surinaams) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,4459***
Allochtoon (Antilliaans) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,5397***
Allochtoon ((overig)Afrika) in hh	0,8112***	0,6133***	0,6195***
Allochtoon (Marokko) in hh	n.v.t.	n.v.t.	0,4715***
Allochtoon (Ghana) in hh	n.v.t.	n.v.t.	-0,0130
Allochtoon (Somalië) in hh	n.v.t.	n.v.t.	1,6080***
Allochtoon (Afghaans) in hh	1,2987***	1,0191***	1,0244***
Allochtoon (Irakees) in hh	1,5226***	1,2566***	1,2615***
Allochtoon (Syrisch) in hh	1,4914***	1,1461***	1,1599***
Allochtoon (Overig niet-westers) in hh	0,4029***	0,1753***	0,1769***
Allochtoon (Joegoslavisch) in hh	0,7181***	0,5573***	0,5557***
Allochtoon (Overig westers) in hh	-0,1842***	-0,3299***	-0,3274***
HCI onbekend	Referentie	referentie	referentie
Lage HCI in huishouden	0,6493***	0,6111***	0,6353***
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-1,9127***	-2,1676***	-2,1329***
Aandeel laagst-opgeleiden in gemeente	0,7554	0,3614	0,4421
Zorgkosten boven de € 50.000 in hh	0,1453***	0,3156***	0,3112***
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,6857***	0,8110***	0,8159***
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,4794***	0,4751***	0,4712***
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,3287***	0,3642***	0,3677***
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,0400	0,5840***	0,5869***
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	referentie	referentie	referentie
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,2720***	0,3493***	0,3509***
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,3553***	0,4762***	0,4787***
Gebruik meer dan 8 medicijngroepen in hh	0,3994***	0,5843***	0,5876***
Vraagkant			
Werken onder niveau in gemeente	1,4076***	1,8002***	1,8402***
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	0,1721	-0,1677	-0,1658
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente	8,5284***	8,0680***	8,2179***
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-5,8322***	-6,4798***	-6,2955***
Regionaal klantenpotentieel	0,0764***	0,0821***	0,0943***
Buurteffecten			
Spreiding niet-werkende werkzoekenden in gemeente	0,2693***	0,3811***	0,3459***
Overlast in de buurt	0,9871***	1,0016***	1,0166***

Constante	-0,6799	-0,3436	-0,5946
N	6.892.253	6.886.313	6.886.313
AIC	1.637.370	1.535.129	1.532.121
BIC	1.638.140	1.535.899	1.532.946
Loglikelihood	-818.629	-767.508	-766.001
GGAA	57,1	55,6	54,9

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%
Bron: berekeningen SEO Economisch Onderzoek.

Plausibiliteit

Onderstaande tabel bevat de procentuele afwijking tussen het voorspeld aantal huishoudens in de bijstand en het werkelijke aantal huishoudens in de bijstand. In dit geval zijn deze gebaseerd op een model met regionaal klantenpotentieel en met de aanpassingen (18 jaar tot AOW-leeftijd, Wajong bij AO en etniciteit uitgesplitst). De peildatum is 1 januari 2014.

Tabel B.2 Procentuele afwijking tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens- model met regionaal klantenpotentieel

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	**Voorkeursmodel - actualisatie 2017 1 jan 2014**				
	gem	**min**	**max**	**# neg**	**# pos**
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 102)	10,0	-39,2	46,8	60	42
25.000 – 50.000 inw (n = 141)	8,9	-24,4	40,1	69	72
50.000 – 100.000 inw (n = 44)	6,4	-15,0	31,3	14	30
100.000 – 250.000 inw (n = 26)	5,1	-7,9	25,0	11	15
minstens 250.000 inw (n = 4)	3,7	-8,1	1,1	2	2
Totaal (n=317)	8,5	-39,2	46,8	156	161
Gewogen naar inwonertal	6,7	-39,2	46,8	156	161
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,2	-39,2	46,8	156	161

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeentelijke indeling 2014). De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

Onderstaande tabel bevat de procentuele afwijking tussen het voorspeld aantal huishoudens in de bijstand en het werkelijke aantal huishoudens in de bijstand met peildatum is 31 december 2015.

Tabel B.3 Procentuele afwijking tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens na actualisatie- model met regionaal klantenpotentieel

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Voorkeursmodel - actualisatie 2017 31 dec 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 96)	10,6	-36,7	62,9	43	53
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	9,9	-23,6	40,1	66	74
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	7,5	-16,1	43,0	20	27
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	5,9	-6,5	31,8	12	15
minstens 250.000 inw (n = 4)	5,5	-8,0	5,9	2	2
Totaal (n=314)	9,4	-36,7	63,3	143	171
Gewogen naar inwonertal	7,8	-36,7	63,3	143	171
Gewogen naar uitgavenaandeel	6,6	-36,7	63,3	143	171

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeentelijke indeling 2017). De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

Herverdeeleffecten

Onderstaande tabellen bevatten de herverdeeleffecten, zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4. Het herverdeeleffect is het procentuele absolute verschil tussen het voorspelde budgetaandeel en het uitgavenaandeel in 2015. In dit geval zijn deze gebaseerd op een model met regionaal klantenpotentieel.

Tabel B.4 Herverdeeleffecten objectief model na actualisatie – model met regionaal klantenpotentieel

Herverdeeleffecten	objectief budgetaandeel versus uitgavenaandeel 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 96)	14,5	-33,9	54,8	24	72
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	12,9	-17,0	51,2	34	106
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	8,8	-16,5	48,8	11	36
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	5,8	-12,0	27,6	14	13
minstens 250.000 inw (n = 4)	9,9	-13,1	-5,1	4	0
Totaal (n=314)	12,1	-33,9	54,8	87	227
Gewogen naar inwonertal	10,0	-33,9	54,8	87	227
Gewogen naar uitgavenaandeel	8,5	-33,9	54,8	87	227

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2017. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model met regionaal klantenpotentieel volgt. Dat geldt ook voor de gemeenten die gedeeltelijk historisch worden gebudgetteerd, er is dus nog geen rekening gehouden met de historische component.

Tabel B.5 Herverdeeleffecten na overgangsregeling– model met regionaal klantenpotentieel

Herverdeeleffecten	budgetaandeel na overgangsregeling versus uitgavenaandeel 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
0 – 25.000 inw (n = 170)	4,3	-8,4	72,3	49	121
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	8,0	-12,3	41,7	36	104
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	6,9	-12,4	36,1	11	36
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	4,5	-7,8	20,9	13	14
minstens 250.000 inw (n = 4)	6,7	-8,9	-2,2	4	0
Totaal (n=388)	6,0	-12,4	72,3	113	275
Gewogen naar inwonertal	6,2	-12,4	72,3	113	275
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,6	-12,4	72,3	113	275

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2017. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het budget dat na toepassen van de overgangsregeling met 25% model volgt. Omdat het budget voor vergunninghouders buiten de overgangsregeling om wordt verdeeld, wijzigen de herverdeeleffecten licht bij wijzigingen in de macrobudgetten. De gepresenteerde herverdeeleffecten in de tabel gaan uit van een macrobudget van € 5,1 miljard en een budget voor vergunninghouders van € 100 miljoen.

Tabel B.6 Herverdeeleffecten na overgangsregeling zonder budget vergunninghouders – model met regionaal klantenpotentieel

Herverdeeleffecten	budgetaandeel na overgangsregeling excl vergunninghouders versus uitgavenaandeel 2015				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
0 – 25.000 inw (n = 170)	1,8	-8,7	12,1	87	83
25.000 – 50.000 inw (n = 140)	6,7	-11,8	33,2	38	102
50.000 – 100.000 inw (n = 47)	6,6	-12,8	36,3	13	34
100.000 – 250.000 inw (n = 27)	4,3	-8,0	21,2	13	14
minstens 250.000 inw (n = 4)	5,9	-8,4	-1,4	4	0
Totaal (n=388)	4,4	-12,8	36,3	155	233
Gewogen naar inwonertal	5,3	-12,8	36,3	155	233
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,0	-12,8	36,3	155	233

Bron: SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2017. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het budget dat na toepassen van de overgangsregeling met 25% model volgt, excl de verdeling voor vergunninghouders.

Bijlage C Exacte gewichten

Onderstaande tabel bevat de schattingsgewichten met zeven cijfers achter de komma. De significantie is hierbij achterwege gelaten, zie hiervoor de tabellen in de hoofdtekst en bijlage B.

Model 2017: kans op bijstand in huishouden	Model zonder regionaal kp	Model met regionaal kp
Niet-rechthebbenden		
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	-2,1226105	-2,1233401
Alleenstaande, vermogen tot € 5.000, overwaarde boven € 50.000	-0,8424701	-0,8401955
Paar/eenouder, vermogen boven € 10.000	-1,6069076	-1,6061001
Paar/eenouder, vermogen tot € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,6845677	-0,6818616
Student (mbo/hbo/wo) in huishouden	-1,4290489	-1,4281441
WW-uitkering in huishouden	-0,9499268	-0,9487741
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in huishouden	-3,4279584	-3,4278126
AO-uitkering (80%-100%) in huishouden	-3,9556620	-3,9557446
Aanbodkant		
Alleenstaande	referentie	referentie
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	0,9944904	0,9942161
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,5728803	0,5733415
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	0,2919991	0,2925687
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,1833963	-0,1828541
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	0,0208222	0,0201892
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	-0,0099059	-0,0097284
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,4023493	-0,4008497
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-0,8319720	-0,8301141
Paar, jongste kind 18-	-1,1259604	-1,1244311
Paar, jongste kind 18+	-1,4307108	-1,4275553
Paar zonder kinderen	-1,0341112	-1,0326155
Instellingsbewoner	0,2587110	0,2583209
Overig huishouden	0,4123353	0,4130771
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,3490482	-0,3488012
Leeftijd 18 tot 20 jaar in huishouden	referentie	referentie
Leeftijd 20 tot 25 jaar in huishouden	0,9183233	0,9185598
Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	1,4420281	1,4429253
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	1,8523231	1,8518185
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	2,0704074	2,0691401
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	2,3251818	2,3233038
Corporatiewoning	1,4658291	1,4673768
Autochtoon	referentie	referentie
Allochtoon (Turks) in hh	0,2159486	0,2130139
Allochtoon (Surinaams) in hh	0,4560942	0,4459459

Allochtoon (Antilliaans) in hh	0,5447771	0,5397391
Allochtoon ((overig)Afrika) in hh	0,6224558	0,6194513
Allochtoon (Marokko) in hh	0,4785525	0,4714603
Allochtoon (Ghana) in hh	0,0111520	-0,0130252
Allochtoon (Somalië) in hh	1,6052101	1,6079582
Allochtoon (Afghaans) in hh	1,0226965	1,0243605
Allochtoon (Irakees) in hh	1,2587942	1,2614874
Allochtoon (Syrisch) in hh	1,1488538	1,1598861
Allochtoon (Overig niet-westers) in hh	0,1789482	0,1768743
Allochtoon (Joegoslavisch) in hh	0,5580922	0,5556503
Allochtoon (Overig westers) in hh	-0,3244653	-0,3273613
HCI onbekend	referentie	referentie
Lage HCI in huishouden	0,6385868	0,6352528
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-2,1297619	-2,1328664
Aandeel laagst-opgeleiden in gemeente	0,7355781	0,4420916
Zorgkosten boven de € 50.000 in hh	0,3106041	0,3112036
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,8165656	0,8158953
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,4741837	0,4712353
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,3674002	0,3677026
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,5873795	0,5868631
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	referentie	referentie
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,3507230	0,3508675
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,4783301	0,4787307
Gebruik meer dan 8 medicijngroepen in hh	0,5871046	0,5875789
Vraagkant		
Werken onder niveau in gemeente	2,0870613	1,8402126
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	0,4121349	-0,1658499
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente	10,5004470	8,2178970
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-5,9409429	-6,2955020
Buurteffecten		
Spreiding niet-werkende werkzoekenden in gemeente	0,4635852	0,3459465
Overlast in de buurt	1,1983456	1,0166167
Regionaal klantenpotentieel	nvt	0,0942563
Constante	-1,1720929	-0,5946252

Bron: SEO Economisch Onderzoek

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 . 1018 WB Amsterdam . T (+31) 20 525 16 30 . F (+31) 20 525 16 86 . www.seo.nl